

Financieel Crisisplan

versie december 2018

1. Inleiding

Stichting Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM heeft als taak het efficiënt en effectief uitvoeren van de pensioenregeling, zoals is overeengekomen tussen de partijen in het arbeidsvoorwaardelijke overleg. De ambitie is om op lange termijn een welvaartsvast pensioen te bieden, op een voor alle belanghebbende partijen evenwichtige manier. Het bestuur voert hiertoe een solide financieel beleid en toetst of afspraken in overeenstemming zijn met wet- en regelgeving en uitvoerbaar zijn. Het Financieel Toetsingskader (FTK) is hierbij het uitgangspunt.

Volgens artikel 145 Pensioenwet en artikel 29b Besluit ftk moeten pensioenfondsen een financieel crisisplan opstellen. Dit **financieel crisisplan** geeft aan wat het fonds voornemens is te doen als het in een financiële crisissituatie terecht komt. Het is een leidraad, ook voor crisissituaties waarbij (nog) geen herstelplan nodig is.

In dit document zijn de volgende onderdelen beschreven:

- Definiëring crisis
- Beleidsopties
- Omstandigheden, risico's en kritische dekkingsgraad
- Evenwichtige belangenbehartiging
- Communicatie
- Besluitvorming
- Beleidscyclus
-

Naast dit financieel crisisplan beschikt het pensioenfonds over een **crisisprocedure**¹. De crisisprocedure heeft tot doel het fonds richting te geven bij het optreden van acute crisissituaties waarbij:

- a) de continuïteit en/of reputatie van het pensioenfonds in direct gevaar is.
- b) onmiddellijk handelen noodzakelijk kan zijn.
- c) de reguliere besluitvormingsprocessen en overlegstructuren niet voldoen.

De crisisprocedure bevat het proces, de crisisorganisatie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden (TBV's) en de mandatering die in deze korte termijn crisissituatie van toepassing zijn. Het financieel crisisplan voorziet in crisissituaties die via de reguliere besluitvormingsprocessen worden afgehandeld.

---

¹ vaststelling eind 2018.

Het **crisiscommunicatiedraaiboek** geeft het pensioenfonds richtlijnen en praktische handvatten om de communicatie in te richten tijdens een crisis of een ernstig incident.

2. Definiëring crisis

Er is volgens het bestuur sprake van een financiële crisis wanneer de inzet van de beschikbare sturingsmiddelen niet tot een herstel binnen wettelijke termijnen leidt en de kans bestaat op het (voorwaardelijk) verwerken van korting op pensioenaanspraken en pensioenrechten. Op dat moment kan het fonds immers zijn doelstellingen en ambitie niet meer (volledig) realiseren.

Het bestuur voert een ALM-studie uit om het financiële beleid vorm te geven. De meest bepalende economische factoren zijn de rente- en (loon)inflatieontwikkelingen, kredietrisico en de risicopremie op zakelijke waarden.

3. Beleidsopties

Het bestuur heeft de volgende maatregelen ter beschikking in het geval van een crisis:

- a. Indexatiebeleid: afzien van indexatie afhankelijk van de financiële positie;
- b. Indien het pensioenfonds, vanwege de financiële positie, een korting moet gaan doorvoeren als bedoeld in artikel 134 van de Pensioenwet, geldt dat eerst aanwezige bestemmingsdepots zijnde het toeslagendepot en de kostenegaliseringsreserve worden aangesproken om de korting te verlagen of te voorkomen
- c. Indien de aanwezige bestemmingsdepots niet voldoende zijn, zullen de pensioenaanspraken en pensioenrechten worden verminderd; afhankelijk van de feitelijke financiële positie ten opzichte van wettelijke vereisten ten aanzien van de hoogte van het eigen vermogen.
- d. Beleggingsbeleid: Het aanpassen van het beleggingsbeleid geeft het bestuur de mogelijkheid om te sturen en/of een dreigende ergere crisissituatie af te wenden. Hierbij valt te denken aan het aanpassen van de strategische beleggingsmix of aanpassing van de inzet van afdekkinginstrumenten.

Het bestuur kan verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten verminderen indien:

- a. Het pensioenfonds gezien de beleidsdekkingsgraad niet voldoet aan de bij of krachtens artikel 131 van de Pensioenwet gestelde eisen ten aanzien van het minimaal vereist eigen vermogen of de bij of krachtens artikel 132 van de Pensioenwet gestelde eisen ten aanzien van het vereist eigen vermogen;
- b. Het pensioenfonds niet in staat is binnen een redelijke termijn te voldoen aan artikel 131 of artikel 132 van de Pensioenwet zonder dat de belangen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, andere aanspraakgerechtigden of de werkgever onevenredig worden geschaad; en

- c. Alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet in het herstelplan, bedoeld in artikel 138 of 139 van de Pensioenwet.

Indien de beleidsdekkingsgraad in een situatie als bedoeld in artikel 138, eerste lid van de Pensioenwet, of vastgesteld op grond van artikel 138, zevende lid van de Pensioenwet, zesmaal opeenvolgend onder de bij of krachtens artikel 131 van de Pensioenwet gestelde eisen ten aanzien van het minimaal vereist vermogen ligt en ook de nominale dekkingsgraad bij die laatste vaststelling onder dat niveau ligt, moeten pensioenaanspraken en pensioenrechten onvoorwaardelijk worden gekort om direct aan het gestelde minimaal vereist vermogen te voldoen.

Op grond van wetgeving wordt een vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten direct in de technische voorzieningen verwerkt en in beginsel evenredig gespreid in de tijd gedurende maximaal de termijn die wordt gebruikt voor het herstelplan dat is opgesteld na constatering van de situatie, bedoeld in voorgaande zin. De spreidingsperiode voor kortingen kan worden ingekort indien blijkt dat de korting per jaar onder een niveau van 0,5 procentpunt blijft.

Het korten van aanspraken wordt als een uiterste noodmaatregel gezien. Grote schommelingen in het niveau van pensioenuitkeringen zijn niet wenselijk. Gegeven de fondspopulatie (er is geen sprake van een sterk vergrijsd fonds) acht het bestuur een spreiding gelijk aan de termijn van het herstelplan wenselijk. Vanwege kostenaspecten en gelet op de communicatie naar deelnemers kiest het bestuur ervoor om kortingen tot 0,5 procentpunt echter direct door te voeren en de spreidingsperiode in te korten indien blijkt dat de korting per jaar onder een niveau van 0,5 procentpunt blijft.

In het kader van het complete pensioencontract zijn afspraken gemaakt over de inzet van deze beleidsopties. Het indexatiebeleid en het beleid ten aanzien van de vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst, de ABTN (dit crisisplan) en het pensioenreglement. Het beleggingsbeleid is vastgelegd in het ALM-beleidsdocument, het document beleggingsrichtlijnen, het beleggingsplan en de ABTN.

4. Omstandigheden, risico's en kritische dekkingsgraad

4.1. Omstandigheden

Het bestuur van het pensioenfonds gebruikt in zijn beleid, monitoring en de dagelijkse aansturing meerdere dekkingsgraden om de financiële positie te bepalen. Wekelijks rapporteert de uitvoeringsorganisatie de beleidsdekkingsgraad en de feitelijke nominale en reële dekkingsgraad aan het bestuur. Deze rapportage omvat ook een analyse van de mutaties in dekkingsgraad. Het bestuur heeft hierdoor goed zicht op de ontwikkeling van de financiële positie en de daaraan ten grondslag liggende oorzaken.

Bij een beleidsdekkingsgraad boven het maximum niveau van het vereist vermogen² en de grens waarbij toekomstbestendig kan worden geïndexeerd³ is sprake van een normale situatie. Daalt de beleidsdekkingsgraad onder dit niveau, dan wordt de waakzaamheid verhoogd en kan het bestuur besluiten de rapportagefrequentie te verhogen dit ter voorkoming van een crisissituatie. Het bestuur acht een beleidsdekkingsgraad onder de grens waarbij toekomstbestendig kan worden geïndexeerd zorgelijk.

4.2. Kritische dekkingsgraad

De dekkingsgraad waarbij het fonds zonder te korten niet meer uit een crisis kan komen is niet eenduidig vast te stellen. Iedere crisis heeft zijn eigen oorzaak; de ene crisis wordt veroorzaakt door een langdurig lage rente terwijl een andere juist door een negatief rendement op zakelijke waarden zonder opeenvolgend herstel wordt gekenmerkt. Het bestuur heeft oog voor de korte termijn risico's die kunnen leiden tot een crisissituatie waarbij de lange termijn doelstelling van een geïndexeerd pensioen niet ondergeschikt wordt gemaakt.

Indicatief kan, uitgaande van de marktomstandigheden en geldende FTK parameters per 31 december 2017, een beleidsdekkingsgraad van 86% genoemd worden als beleidsdekkingsgraad waaronder het fonds met inzet van reguliere sturingsmiddelen zonder korten niet meer uit een crisissituatie zou kunnen komen.

5. Evenwichtige belangenafweging

Artikel 105 lid 2 van de Pensioenwet bepaalt het volgende:

'De personen die het beleid van een pensioenfonds bepalen of mede bepalen richten zich bij de vervulling van hun taak naar de belangen van de bij het pensioenfonds betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, de pensioengerechtigden en de werkgever en zorgen ervoor dat dezen zich door hen op evenwichtige wijze vertegenwoordigd voelen.'

Op grond hiervan dient het bestuur bij de besluitvorming in het kader van een crisis de belangen van alle belanghebbenden af te wegen en ervoor te zorgen dat alle belanghebbenden zich op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen. Op welke wijze met de betrokken belangen rekening moet worden gehouden, hangt af van onder meer de zwaarte van de wederzijdse belangen, de aard van de te nemen besluiten en van de overige omstandigheden van het geval.

6. Communicatie

6.1. Communicatiebeleid

Onderdeel van het communicatiebeleid is het informeren van belanghebbenden over de financiële positie van het fonds en de gevolgen daarvan voor de belanghebbenden. Doelstelling is

---

² Circa 123,6% per eind juli 2018

³ 122,1% per 31 december 2017

belanghebbenden inzicht te geven in hun pensioenaanspraken en een realistisch beeld van de indexatieverwachtingen en mogelijke risico's.

Ten behoeve van de communicatie over de financiële positie beschikt pensioenfonds over de volgende communicatiekanalen en -middelen:

- Website (www.klmvliegendfonds.nl)
- Pensioenmagazine Focus
- NWSalerts (digitaal)
- Jaarverslag
- Kwartaalberichten
- Persoonlijke mailings
- Informatiebijeenkomsten op locatie

Het pensioenfonds publiceert maandelijks de dekkingsgraad en een update van de financiële positie. Per kwartaal wordt een kwartaalbericht uitgebracht met de belangrijkste financiële ontwikkelingen.

In geval van bijzondere gebeurtenissen wordt een nieuwsbericht op de website geplaatst en een NWSalert per e-mail gestuurd (ook wanneer het kwartaalbericht op de website wordt geplaatst). In de afgelopen jaren heeft het fonds daarnaast persoonlijke brieven ingezet om deelnemers te informeren. Het pensioenmagazine Focus wordt ingezet om achtergrondinformatie te geven.

6.2. Communicatie over (crisis)maatregelen

Algemeen

Het is praktijk om belanghebbenden regelmatig te informeren over de financiële positie en bij bijzondere ontwikkelingen gericht te communiceren. Bij een sterke daling van de dekkingsgraad zal in eerste instantie berichtgeving via de website en digitale NWSalert plaatsvinden. Daarbij wordt gewezen op de mogelijke gevolgen voor de belanghebbenden. Afhankelijk van de situatie zal een persoonlijke brief uitgaan naar de belanghebbenden.

Het bestuur zal de belanghebbenden informeren over dit crisisplan, onder meer door het plan te publiceren op de website van het fonds.

Inzet indexatiebeleid

Het fonds heeft in zijn communicatie-uitingen altijd helder gecommuniceerd over de voorwaardelijkheid van de indexatie en heeft hierbij ook de mogelijkheid van het deels of niet kunnen indexeren niet uitgesloten.

Het indexatiebesluit wordt gecommuniceerd op de website van het fonds en staat vermeld op de UPO.

Korting van aanspraken

In het verleden is gecommuniceerd dat in een extreme situatie van een structureel dekkingstekort korting van aanspraken niet uitgesloten is. Mochten deze maatregelen concreet aan de orde zijn, dan zal het bestuur een specifiek communicatieplan opstellen. Naar verwachting zal de communicatieaanpak in grote lijnen overeenkomen met de hiervoor geschetste scenario's. Mogelijk zullen aanvullend informatiebijeenkomsten voor deelnemers en pensioengerechtigden worden ingezet. Daarnaast zal worden samengewerkt met de werkgever en de representatieve organisaties van werknemers en pensioengerechtigden.

Externe communicatie

De financiële positie van het pensioenfonds en eventuele maatregelen zijn primair een zaak van het pensioenfonds en zijn belanghebbenden. De communicatie is dan ook vooral gericht op de werkgever, deelnemers, pensioengerechtigden en hun representatieve organisaties.

Vanzelfsprekend wordt de toezichthouder geïnformeerd.

Het pensioenfonds zal in beginsel geen actieve communicatie doen naar de media of maatschappelijke omgeving. De berichtgeving op de website is vanzelfsprekend toegankelijk voor externe partijen.

Voor contacten met media is een mediaprocedure van toepassing.

Ongedaan maken van crisismaatregelen

Voor communicatie over het ongedaan maken van crisismaatregelen (intrekken en/of reparatie) worden dezelfde communicatiekanalen en middelen ingezet als voor het bekend maken van crisismaatregelen.

Communicatie over de (mate van) indexatie is met ingang van 2012 een jaarlijks terugkerend proces, waarvoor de gebruikelijke middelen zullen worden ingezet (webbericht, digitaal NWSalert, Focus, UPO). Ingeval van reparatie van de indexatiekorting (inhaalindexatie) zal een specifiek plan worden opgesteld. Naast genoemde algemene middelen (website, Focus, UPO) zal in ieder geval persoonlijke communicatie plaatsvinden (brief). Het vorenstaande geldt ook voor het eventuele repareren van een korting van aanspraken en uitkeringen. Wanneer hiervan sprake is, zal een specifiek communicatieplan worden opgesteld.

7. Besluitvorming

Algemeen

Besluitvorming vindt plaats in bestuursvergaderingen. Besluiten worden genomen bij gewone meerderheid. Het bestuur kan beslissen om een besluit te mandateren aan een commissie of werkgroep of bij de vicevoorzitters. Verder kan een besluit buiten vergadering plaatsvinden, tenzij twee of meer leden zich daartegen verzetten. Voor besluitvorming buiten de vergadering wordt de in de statuten beschreven procedure gehanteerd.

Een besluit wordt vastgelegd in de cumulatieve besluitenlijst van het pensioenfonds. Daarnaast vindt vastlegging van het besluit, met motivering, plaats in het verslag van de vergadering waarin het besluit genomen wordt.

In geval van besluiten buiten vergadering worden de uitgebrachte stemmen gearhiveerd door het bestuurssecretariaat en wordt het besluit als een zogenaamd 'tussentijds besluit' opgenomen in de besluitenlijst.

Bijzondere omstandigheden

Hiervoor is reeds aangegeven dat het bestuur beschikt over een crisisprocedure ten behoeve van snelle besluitvorming in situaties waarin dit financieel crisisplan niet voorziet. Hierbij valt te denken aan een crisissituatie die impact heeft op de beleggingsportefeuille, waarbij direct ingrijpen noodzakelijk is. Dit is noodzakelijk omdat beleggingsmaatregelen soms op zeer korte termijn genomen moeten worden. Besluitvorming (mandatering) en te volgen procedure zijn uitgewerkt in de crisisprocedure.

Voor inzet van het indexatiebeleid geldt dat deze maatregel onderdeel vormt van de uitvoeringsovereenkomst en de reguliere bestuurscyclus. Besluit inzake indexatiekorting kan daardoor via de gebruikelijke besluitvormingsprocedure verlopen. De inzet van bestemmingsreserves ter voorkoming van kortingen is een wettelijk vereiste en daardoor onderdeel van het fondsbeleid. Voor korting van pensioenaanspraken en uitkeringen geldt dat de noodzaak daartoe tijdig zichtbaar zal worden. Gegeven deze context beschikt het bestuur niet over een plan of formele procedure voor besluitvorming over inzet van genoemde andere crisismaatregelen.

Indexatiebeleid

Het bestuur besluit jaarlijks, in beginsel in zijn vergadering van december, gehoord de adviserend actuaris, over de indexatie per januari van het daarop volgende jaar.

Korting van aanspraken

Het bestuur is op grond van de statuten van het fonds bevoegd de verplichtingen van het fonds in overeenstemming te brengen met de bezittingen en verwachte inkomsten. Dit is de formele titel voor besluitvorming over korting van aanspraken. Aan deze bevoegdheid zijn statutair geen bijzondere vereisten gesteld, uitgezonderd dat het bestuur de (adviserend) actuaris dient te horen. Op basis van wettelijke vereisten dienen eerst aanwezige bestemmingsdepots zijnde het toeslagendepot en de kostenegaliseringsreserve te worden aangesproken om de korting te verlagen of te voorkomen.

Het bestuur zal uit eigen beweging aan een dergelijk besluit nadere voorwaarden stellen (nog te bepalen).

8. Beleidscyclus

Het financieel crisisplan wordt geëvalueerd en beheerd door de Commissie Pensioen en Algemeen Bestuurlijke Zaken (PABZ) van het pensioenfonds. Formele evaluatie en actualisering door het bestuur vindt jaarlijks plaats in de bestuursvergadering van december.